

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
İlâhiyat Fakültesi Dergisi
The University of Kahramanmaraş Sütçü İmam
Review of The Faculty of Theology
ISSN-1304-4524

Nurettin Topçu'nun Ahlâkî Sorunlarımıza İlişkin Görüşlerinin
Günümüze Yansımaları

Contemporary Reflections of Nurettin Topçu's Opinions
on Our Moral Problems

Yazar / Author

Erol ÇETİN

Yrd. Doç. Dr., KSÜ İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri
Anabilim Dalı, Kahramanmaraş / Türkiye
erolcetin_er@hotmail.com

Makale Türü/ Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Makale Geliş Tarihi/ Date of Receipt: 02/11/2017

Makale Kabul Tarihi / Date of Acceptance: 21/12/2017

Makale Yayın Tarihi: 27/12/2017

Yayın Sezonu/Pub Date Season: Temmuz-Aralık / July-December

Yıl / Year: 15

Sayı / Issue: 30

Sayfa /Page: 453-464

Nurettin Topçu'nun Ahlâkî Sorunlarımıza İlişkin Görüşlerinin Günümüze Yansımaları

Özet

Bu çalışmanın amacı Çağdaş Türk düşüncesinin önemli temsilcilerinden Nurettin Topçu'nun ahlâkî sorunlarımızla ilgili görüşlerini felsefî bakış açısıyla ele almaktır. Ahlâk, Nurettin Topçu'nun düşünce dünyasında çok önemli bir yere sahiptir. Ahlâkın toplum ve insan için ne denli önemli olduğuna dair görüş belirtmediği yazısı hemen hemen yok gibidir. Nurettin Topçu, ahlâk ve ahlâkî erdemlerle sadece nazari olarak ilgilenmemiş, onları hayatında fiilen tecrübe ettirmiştir. Bu bağlamda, içinde yaşadığı toplumun ahlâkî sorunlarını sürekli olarak dile getirmiş ve bu ahlâkî sorunlara yönelik kendine has çözüm önerileri sunmuştur.

Anahtar Kelimeler: “Ahlâk,” “din,” “toplum,” “birey”.

Contemporary Reflections of Nurettin Topçu's Opinions on Our Moral Problems

Abstract

This study aims to analyze the contemporary reflections of the ideas of Nurettin Topçu –who is an important representatives of Contemporary Turkish Philosophy- on our moral problems. Morality has a very important place in Nurettin Topçu's world of thought. He indicates the importance of morality for individual and society in almost all his works. Nurettin Topçu was not only interested in morality and moral virtues theoretically but he also embodied them in his life in deed. In this respect, he constantly mentioned the moral problems of the society in which he lived and propose his own solutions to these moral problems.

Key Words: “Moral,” “religion,” “society,” “person”.

Giriş

Nurettin Topçu'nun ele aldığı meselelere esas itibariyle ahlâk üzerinden yaklaştığı görülür. Onun Cumhuriyet devri Türk felsefecileri ve aydınları arasında ahlâk konusunda çok sayıda metin kaleme alan ve bu sahadaki vurgularını hayatı boyunca ısrarla sürdüren kişi olduğu rahatlıkla söylenebilir.¹ Topçu, bir ahlâk adamı olarak İslam'ın ahlâk cihetiyle diğer yönlerine göre daha fazla ilgilenmiştir.²

Ahlâk, Nurettin Topçu'nun hareket felsefesinin merkezinde yer alır.³ Nurettin Topçu'ya göre, fertten millete ve devlete kadar her düzeyde ahlâk temel belirleyicidir.⁴ Dolayısıyla, Topçu düşüncesinde "Allah," "mukaddes" ve "ahlâk" tanzim edici terimlerdir.⁵

Memleketin hali Topçu'ya ömrü boyunca acı çektirmiştir.⁶ Bu manada onun en büyük derdi ise ahlâk olmuştur.⁷ Nitekim Topçu'ya göre ahlâk İslam dininin özü, esası ve bizzat kendisidir.⁸ Bu bağlamda sık sık Müslüman olmanın, İslam ahlâkına sahip olmak, onu kendinde yaşamak olduğu vurgusunu yapar. Ona göre toplumun gerçek kurtuluşu İslam ahlâkının hayatımıza hâkim olmasıyla mümkün olacaktır.⁹

¹İsmail, Kara, Nurettin Topçu Hayatı ve Bibliyografyası, Dergâh Yayınları, İstanbul 2017, s.38.

² Emrah Eker, "Mustafa Kök ile Nurettin Topçu Üzerine Söyleşi", İslami İlimler Dergisi Türkiye'de Din Sosyolojisi Özel Sayısı, Cilt 12, Sayı 1, Ankara 2017, s.227.

³ M. Murat Özkul, "Nurettin Topçu Düşüncesinde Hürriyet Kavramı", Hece Aylık Edebiyat Dergisi Nurettin Topçu Özel Sayısı, Sayı 109, Ankara 2006, s.282.

⁴Mustafa Kök, Nurettin Topçu'da Din Felsefesi, Dergâh Yayınları, İstanbul 1995, s.90.

⁵ Mustafa Şahin, "Evet İsyân Ahlâkı ya da Merd-i Mümin'in İsyânı", Hece Aylık Edebiyat Dergisi Nurettin Topçu Özel Sayısı, Sayı 109, Ankara 2006, s.69.

⁶ Mustafa Kutlu, "Suya Hasret", Hece Aylık Edebiyat Dergisi Nurettin Topçu Özel Sayısı, Sayı 109, Ankara 2006, s.9.

⁷ Şahin, a.g.m., s. 70.

⁸ Yusuf Turan Günaydın, "Bağlanma: Abdülaziz Bekkine ve Nurettin Topçu İlişkisi", Hece Aylık Edebiyat Dergisi Nurettin Topçu Özel Sayısı, Sayı 109, Ankara 2006, s.94.

⁹ Yener Emer, Nurettin Topçu'nun Din ve Devlet Anlayışı, Hece Aylık Edebiyat Dergisi Nurettin Topçu Özel Sayısı, Sayı 109, Ankara 2006, s.309.

Nurettin Topçu'da Ahlâkın Önemi

Nurettin Topçu sürekli, kalp ve aşk yoluyla fetihler yapmak gerektiğini vurgulamıştır.¹⁰ Topçu'ya göre, cihadımız fikir ve ruh cephesinde, ahlâk ve iman cephesinde yapılacaktır.¹¹ Bu idealden hareketle düşünürümüz, teslimiyetçi değil isyan ahlâkı ile donanmış nesiller yetiştirmiştir.¹² İslam kültür ve geleneğinde genel olarak "itaat" kavramı öne çıkarılıp işlenirken, dinî-mistik karakterde yapılan bir ahlâk felsefesinin adına ve mihverine "isyan" kavramının konuluşu fevkalade dikkat çekicidir.¹³

Ahlâkî eylemin önceliği onun her düşüncesinin ruhudur.¹⁴ Nurettin Topçu'yla yaşadığımız dünyanın kuru, determinist-mekanist-pozitivist toplumcu âleminin dışında başka bir alemini keşfederiz. Keşfettiğimiz âlem ise içinden çıktığımız âleme isyan etmemizi emreder ve böylece hepimiz izzet-i nefsimiz olan isyanı yaşarız. Sonuçta sözümüz isyanın sözü, hareketimiz isyanın hareketi olur.¹⁵ Bu bağlamda, Topçu'nun isyan ahlâkı, iradeyi dışarıdan çevreleyen tutsak eden dış şartlara bir başkaldırı olarak karşımıza çıkar.¹⁶

Nurettin Topçu'ya göre, manevî kültürün, insan sevgisi barındıran özü ahlâkın sahasıyken, onun gayesi olan Allah ideali ise, dinin sahasıdır. Bu bağlamda din ile ahlâkın birbirinden ayrılmaz oluşu ezeli hakikatlerden kaynaklanmaktadır.¹⁷ Topçu, din, sanat ve ahlâkı hakikî manada anlayabilmek için fâni hayatımıza sonsuz-

¹⁰ Atasoy Müftüoğlu, "Sessiz ve Derin Bir Kişilik", Hece Aylık Edebiyat Dergisi Nurettin Topçu Özel Sayısı, Sayı 109, Ankara 2006, s.367.

¹¹ Nurettin Topçu, Yarınki Türkiye, Dergâh Yayınları, İstanbul 1999, s.13.

¹² Mehmet Silay, "Nurettin Topçu'nun İdeali", Hece Aylık Edebiyat Dergisi Nurettin Topçu Özel Sayısı, Sayı 109, Ankara 2006, s.396.

¹³ Eker, a.g.m., s.222.

¹⁴ Muzaffer Civelek, Kırk Yıl Sonra Dün Gibi Nurettin Topçu, Dergâh Yayınları, İstanbul 2017, s.11.

¹⁵ Ali Osman Gündoğan, "Topçu ve Hareket Felsefesi", Hece Aylık Edebiyat Dergisi Nurettin Topçu Özel Sayısı, Sayı 109, Ankara 2006, s.15.

¹⁶ Hakan Poyraz, "Ahlâkın İsyani, İsyanın Ahlâkı", Hece Aylık Edebiyat Dergisi Nurettin Topçu Özel Sayısı, Sayı 109, Ankara 2006, s.51.

¹⁷ Nurettin Topçu, Türkiye'nin Maarif Davası, Dergâh Yayınları, İstanbul 1998, s.137.

luğun sahnesini getirmemiz gerektiğini vurgular.¹⁸ Buradan hareketle de bütün ahlâkî davranışlarımızın hedefine sonsuzluğu koymamız gerektiğini belirtir.¹⁹ Topçu'ya göre, ahlâk insanın her an yaşadığı bir gerçekliktir.²⁰ Bu bağlamda ahlâkın zaman ve mekân sınırlaması olmaksızın insanın bütün benliğine, hal ve hareketlerine sinmesi gerekir.

Nurettin Topçu hareket ahlâkını nesillere aktarmak için ruhlarda aşî yapma ve yeni hayat nizamı kurma yoluna gidilmesi gerektiği görüşündedir.²¹ Ona göre, muallimin işi genç ruhların hepsini iyi ve ahlâklı yapabilmektir.²² Topçu, kendini bulan ferdî ruhun, şahsiyet sahibi, yaratıcı, isyan edici, ahlâk değerleriyle yaşayan, hakikatler peşinde idealist, merhametle aşkın kahramanı bir karaktere sahip olduğunu vurgular.²³

Nurettin Topçu'ya Göre Ahlâkî Sorunlarımız ve Onların Günümüze Yansımaları

Nurettin Topçu ahlâka her sahada veda edildiği görüşündedir.²⁴ Ona göre, ahlâkî sefalet hayatımızı çekilmez bir yük haline getirmektedir.²⁵ Topçu, ahlâkî bir varlık olma vasfını yitirme tehlikesiyle karşı karşıya kalan ferde, isyan ahlâkıyla yeni bir ahlâkî perspektif sunmaya çalışır.²⁶ Bu bağlamda bir fikir adamı ve muallim olarak onun esas gayesi ve çabalarının esas konusu karakter yapmak, şahsiyet yaratmaktır.²⁷ Topçu, kültürel benlik kaybı, toplumsal ve ahlâkî yozlaşma/bozulma etrafında gelişen düşüncelerini, "örnek insan", "örnek toplum" modelleriyle sistemleştirmeye çalışır.

¹⁸Topçu, Yarınki Türkiye, s.12.

¹⁹Topçu, Yarınki Türkiye, s.19.

²⁰Topçu, Türkiye'nin Maarif Davası, s.128.

²¹Topçu, Yarınki Türkiye, s.32.

²²Topçu, Türkiye'nin Maarif Davası, s.181.

²³Topçu, Yarınki Türkiye, s.48.

²⁴Topçu, Türkiye'nin Maarif Davası, s.23.

²⁵Nurettin Topçu, Ahlâk Nizamı, Dergâh Yayınları, İstanbul 1999, s.14.

²⁶Gündoğan, a.g.m., s.16.

²⁷Civelek, a.g.e., s. 14.

şır.²⁸

Topçu'ya göre, asırlık yaralarımızı sarıp tedavi etmek için öncelikle bu yaraların neler olduğunu bilmek gerekir. O, Garplılaşma adı altındaki taklitçiliğin üç asırdan beri millî benliğimizi harap ettiği kanaatindedir. Düşünürümüz taklitçiliğin bizi benliğimizden ayırıp kemirdiğini, şahsiyetimizin yaratıcılığını yok ettiğini ve ruhlarımızda büsbütün silinip atılması bir türlü kabil olmayan aşağılık duygusu yarattığını iddia eder.²⁹

İnsanların özgünlüğünü kaybedip gittikçe sıradanlaştığı, kimlik bunalımı yaşadığı, kendini yetersiz hissettiği, var olmasına bir türlü anlam veremediği ve depresyona girme riskinin her geçen gün daha da arttığı, hatta yaşamayı anlamsız gördüğü bir zaman diliminde yaşadığımız aşikârdır. Maalesef, Nurettin Topçu'nun ıstırabını duyduğu sıkıntılar günümüzde daha yoğun bir şekilde varlığını sürdürmektedir.

Topçu, Batı'nın örf, zevk ve müesseselerinin süratle vatanımıza aktarılmakta olduğunu ifade eder. Ona göre, halkımızın gözünde Avrupa ve Amerika'nın her şeyi güzeldir. Oradan gelen şeyler ilahi dünyadan veya hakikat âleminde gelir gibidir. Yerli olan her şey ise kötüdür.³⁰ Aşağılık psikolojisi ve öz değerlerinden kopmanın ruh dünyamızda açtığı yaralar günümüzde daha da derinleşmiş durumdadır.

Nurettin Topçu'ya göre hayatta başarı zaruretlerinin ağır basması sonucunda vicdanın sesi duyulmaz olmuştur.³¹ Maalesef günümüzde bizzat vicdanın kendisine ulaşmak neredeyse imkânsız olmuştur. Gözünü başarma, en iyi olma, herkesin üstünde yer alma hırsı bürüyen kişiler başta kendi vicdanları olmak üzere herkesin

²⁸ Necip Tosun, "Nurettin Topçu ve Sezai Karakoç'ta Mevlana, Yunus Emre, Mehmet Akif Algısı ve Karşılaştırması", Hece Aylık Edebiyat Dergisi Nurettin Topçu Özel Sayısı, Sayı 109, Ankara 2006, s.200.

²⁹ Topçu, Ahlâk Nizamı, s.122.

³⁰ Topçu, Ahlâk Nizamı, s.123.

³¹ Topçu, Ahlâk Nizamı, s.123.

vicdanını yok etme yarışına girmiş gibidir.

Topçu'ya göre, ömrünü sırf şahsi kazanç emel ve hırslarıyla geçiren insan, bir kazanç makinası haline gelir. İçindeki insanlık sevgisi kararır. Samimiyet zamanla yerini hilekârlığa bırakır. Sonuçta bu süreç insanı benliğinden sıyrarak bir otomat haline getirir.³² İnsanların yüzlerce maskesinin olduğu, çıkar ve menfaatin her yanı sardığı, samimiyetten nerdeyse eser kalmadığı, insanların eşya gibi hatta eşyadan bile daha değersiz görüldüğü günümüzde, düşüncümüzün konuyla ilgili fikirleri daha da anlamlı hale gelmiş durumdadır.

Nurettin Topçu, Batı rüzgârlarının memlekete doldurduğu konfor ve lüks düşkünlüğüne kapıların ardına kadar açıldığını söyler. Ona göre, ölümler bile lüks ve konfor iştihasına sahip imişler gibi gömülmektedir.³³ Ruhlarının boşluğunu eşyalarla, lüks hayatla ve sadece maddi şeylerle doldurabileceğini sanan günümüz insanı bu noktada iflah olmaz bir derde düşmüştür. Hayatı anlamsız gören kızını nankörlükle suçlayan, kızına maddi olarak her imkânı verdiğini ama onun hiçbir şeyin kıymetini bilmediğini haykıran annenin unuttuğu şey maddeden bambaşka bir şey olsa gerektir.

Topçu'ya göre, tahakküm artık asaletin ya da ahlâkın değildir. Tahakküm sadece servetindir. Hayat sahnesinin cazip zevkleri ev hayatının huzurunu bozmaktadır. Ona göre, çocuğun ve gençlerin yetiştirilmesinde geniş ölçüde aileden alınarak devlete devredilen disiplin ve terbiye görevini hakkıyla yerine getirmede devlet başarılı olamamıştır. Bu noktada yaralarımızın en derinde olanlarından biriside insana değer vermesini bilmeyişimizdir.³⁴ İnsana değer verme ölçütünün para olduğu, güce tapıldığı, her şeyde çifte standardın olduğu, aile bağlarının gün geçtikçe zayıfladığı günümüzde yaşam yükümüz benliğimizi perişan etmektedir.

³² Topçu, Ahlâk Nizamı, s.123-124.

³³ Topçu, Ahlâk Nizamı, s.124.

³⁴ Topçu, Ahlâk Nizamı, s.125

Nurettin Topçu, zamana hiç kıymet vermediğimizi vurgular. Ona göre, çalışmayı aşk ve ibadet sayan İslam ahlâkı, Amerikan pragmatizminin tilki zihniyetine feda edilmiştir.³⁵ Her şeyin kolayına kaçma, kısa yoldan zengin olma, emek etmeden sefa sürme hayali, içinde yaşadığımız toplumun fertlerine maalesef bir veba mikrobi gibi bulaşmış durumdadır.

Topçu, kumarın milli piyango, spor toto ve sair isimler altında kurumsallaşarak tüm topluma yayıldığını söyler. Ona göre, şiddetli hayat mücadelesi ferdi ruhu ezmiştir.³⁶ Düşünürümüz insan iradesinin iflas ederek yerini paranın iradesine terk ettiğini vurgular. Topçu, bütün kutsal davaların paranın kumandası altında olduğunu iddia eder.³⁷ Topçu'nun bu sözleri, kutsal dava sahibi olduğu iddiasında olan çoğu kimsenin para ve maddiyata esir olduğu günümüz toplumuna, çok önceden seslenilmiş bir haykırış gibidir.

Bu bağlamda, Nurettin Topçu, dilimizin de hançerlendiğini iddia eder. Ona göre, yabancı kelimeler dilimizi istila etmiştir. Aşağılık duygusu bünyemizi sarsmıştır.³⁸ Günümüzde yabancı kelimelerle konuşan kişiler kendilerini daha bilgili ve daha kültürlü sayıyor. Dükkân tabelaları yabancı isimli olduğunda işyeri sahibi, daha çok para kazanacağını, müşteri sayısının ve kalitesinin çok farklı olacağını düşünüyor. Aşağılık duygusu bünyemizi sarsmaktan öte yok etmiş gibi.

Topçu'ya göre, batı tipi hayat tarzının ideal olarak alınmasının bir neticesi olarak, çok uzun zamandır öğretim alanında yapılan yenilikler ruhtan maddeye, ahlâktan tekniğe geçiş gayesini taşımaktadır.³⁹ Bu da öğretim programlarının maddenin dünyasını tanıtıcı ve ruh terbiyesinden uzaklaştırıcı olmasına neden olmuştur. Ona göre adı sözde milli eğitim olan maarifimiz, benzeri görülmemiş bir

³⁵ Topçu, Ahlâk Nizamı, s.126.

³⁶ Topçu, Ahlâk Nizamı, s.136.

³⁷ Topçu, Ahlâk Nizamı, s.127.

³⁸ Topçu, Ahlâk Nizamı, s.130-131.

³⁹ Topçu, Ahlâk Nizamı, s.131.

iştiha ile yabancı milletlerin maarif artıklarına saldırmaktadır.⁴⁰ İçinde bulunduğumuz zaman diliminde hala eğitim öğretim noktasında içinden çıkılması imkânsız görünen birçok sorunla uğraşiyor olmamız düşünürümüzün görüşlerini tasdikler niteliktedir.

Bunun sonucunda ise toplumda ruhu, maneviyatı ve ahlâkı göz ardı eden bir bakış açısı hâkim olmaktadır. Kendi öz değerlerinden habersiz olup başkalarının değerlerini benimsemeye çalışan insanlar hakiki manada “ben” olamamaktadır.

Açıkça anlaşılacağı üzere, Topçu, içinde yaşadığı dönemin neşriyatının genel olarak ahlâk ile inançları yıkıcı ve değerleri çürütücü olduğu kanaatindedir. Ona göre, basını büyük menfaatlerin kucağından kurtarmak ve milli istiklale kavuşturmak gerekir.⁴¹ Teknoloji çağında insanların birbirlerinin yüzüne bakma zahmetinde bile bulunmadıkları, her şeyin sanallaştığı ortamda insanî değerlerin de yapaylaştığı bir zaman diliminin içerisinde olduğumuz net bir şekilde görülmektedir.

Topçu'ya göre, ahlâk davası hapisane ve hastaneye girmeyince mustarip ruhlar sahipsiz kalmıştır. Ona göre, suçlu her zaman suçlu ruhunu taşımaz. Suçlunun mustarip ve pişman olduğu anlarında onun kalbine uzanacak el kurtarıcı olabilir. Topçu, hasta hanelerde çoğu zaman doktor ve hasta bakıcı şefkatinden mahrum kalan hastalarımızın gaflet ve merhametsizliğimiz yüzünden kaybedildiği kanaatindedir.⁴² Samimi muhabbetler, dertleşmeler, halleşmeler yok oldukça çaresizlikler, çaresiz durumlar ve çaresiz dertler çok hızlı oranda artmaktadır.

Nurettin Topçu, zevkin kendi tabii gelişmesine terk edilmesinden dolayı zamanla putlaştığını öne sürer. Ona göre, mustarip ve mesul gençlik yerini, Freud ve Sartre'ın zevk makinalarına bırak-

⁴⁰ Topçu, Ahlâk Nizamı, s.132.

⁴¹ Topçu, Ahlâk Nizamı, s.134.

⁴² Topçu, Ahlâk Nizamı, s.135-136.

maktadır.⁴³ Hayatın anı yaşamaktan ibaret olduğu, hiçbir şeyi kafaya takmamak gerektiği, istediği her şeyi yapmada özgür olduğu gibi hususları kendine rehber edinen gençliğimizin hüznün, ıstırabın, mesuliyet sahibi olmanın da çok önemli olduğu gerçeğini içselleştirmesi zorunludur.

Bu dünyada kendini bilen, değerlerinden, benliğinden taviz vermeyen bir insandan daha kıymetli şey ne olabilir? Maalesef günümüzde, bizlere insan olmanın önemini ve değerini izah etmesi gereken eğitim ve öğretimle uğraşan insanların önemli bir kısmının paraya ve maddeye esir olmuş olmaları çok üzücüdür. Paranın şekillendirdiği karakterlerin insanlığa sunacakları neleri olabilir?

Nurettin Topçu sadece ahlâkî sorunlarımızı tespit etmekle kalmaz. O bu sorunlara çözüm olacak cevapları da bize sunar. Bu bağlamda Topçu, hayatı boyunca gençlerin vatan ve millete hizmet uğruna hayati ve şahsî menfaatlerini çığneyebilecekleri bir iradeye sahip olmaları için uğraşmıştır. Şöhret ve servete göz dikmenin sefaletini, bu sefaletten korunmanın saadetini ve büyüklüğünü, örnek olarak onlara gösterir.⁴⁴

Nurettin Topçu'ya göre, ruh ve vücudumuzun yaralarına şifa getirecek kuvvetleri, bu vatanın toprağında ve Müslüman Anadolu'nun tarihinde aramamız gerekir. Ona göre kurtuluşumuzun bütün sırlarını bulacağımız yer mukaddesatımızdır.⁴⁵

Sonuç

Ahlâk, hayatımızın her alanında ve her anında varlığını derinden hissettiğimiz bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. İçinde yaşadığımız toplumun çoğu ferdinin lüks, konfor, para, eşya gibi maddi unsurlara esir olduğunu söylemek bir iddiadan öte hakikat olsa gerektir.

⁴³ Topçu, Ahlâk Nizamı, s.136-137.

⁴⁴ Topçu, Ahlâk Nizamı, s.127.

⁴⁵ Topçu, Ahlâk Nizamı, s.129.

Günümüz dünyasında hal hatır sorma, halden anlama, kadir kıymet bilme, vefalı olma, çıkarsız sevme vb. güzel hasletlerin neredeyse yok olduklarını söylemek mümkündür. Bizim terk ettiğimiz ahlâkî değerlerimiz yerini ahlâkî yaralara bırakmış durumdadır.

Nurettin Topçu, kırk yıl boyunca öğretmenlik yapmış, ömrünü genç nesillere adanmış, içinde yaşadığı toplumun derdiyle dertlenmiş, ahlâkî yaralarımızın neden olduğu acıları bütün benliğiyle hissetmiş bir düşünürdür. Bu çalışma çerçevesinde değinmeye çalıştığımız hususlar bunu açık bir şekilde göstermektedir. O, ahlâkın önem ve değerini sadece düşüncelerinde değil hayatının tamamında örnek olacak şekilde ortaya koymuştur.

İçinde yaşadığımız zaman diliminde insanların maddi anlamda birçok şeyi elde etmesine rağmen ahlâkî ve ruhî olarak çok büyük bir sefaletin içinde olması düşündürücüdür. Bu durum Nurettin Topçu'nun ahlâkî yaralarımıza ilişkin görüşlerinde ne denli haklı olduğunun ispatı gibidir.

Kaynakça

Civelek, Muzaffer, *Kırk Yıl Sonra Dün Gibi Nurettin Topçu*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2017.

Eker, Emrah, “*Mustafa Kök ile Nurettin Topçu Üzerine Söyleşi*”, İslami İlimler Dergisi Türkiye’de Din Sosyolojisi Özel Sayısı, Cilt 12, Sayı 1, Ankara 2017, s.211-236.

Emer, Yener, “*Nurettin Topçu’nun Din ve Devlet Anlayışı*”, Hece Aylık Edebiyat Dergisi Nurettin Topçu Özel Sayısı, Sayı 109, Ankara 2006, s.306-318.

Günaydın, Yusuf Turan “*Bağlanma: Abdülaziz Bekkine ve Nurettin Topçu İlişkisi*”, Hece Aylık Edebiyat Dergisi Nurettin Topçu Özel Sayısı, Sayı 109, Ankara 2006, s.92-97.

Gündoğan, Ali Osman , “*Topçu ve Hareket Felsefesi*” Hece Aylık Edebiyat Dergisi Nurettin Topçu Özel Sayısı, Sayı 109, Ankara 2006, s. 15-22.

- Kara, İsmail, *Nurettin Topçu Hayatı ve Bibliyografyası*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2017.
- Kök, Mustafa, *Nurettin Topçu'da Din Felsefesi*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1995.
- Kutlu, Mustafa, “*Suya Hasret*”, Hece Aylık Edebiyat Dergisi Nurettin Topçu Özel Sayısı, Sayı 109, Ankara 2006, s. 7-14.
- Müftüoğlu, Atasoy, “*Sessiz ve Derin Bir Kişilik*”, Hece Aylık Edebiyat Dergisi Nurettin Topçu Özel Sayısı, Sayı 109, Ankara 2006, s.367-368.
- Özkul, M. Murat, “*Nurettin Topçu Düşüncesinde Hürriyet Kavramı*”, Hece Aylık Edebiyat Dergisi Nurettin Topçu Özel Sayısı, Sayı 109, Ankara 2006, s. 274-283.
- Poyraz, Hakan, “*Ahlâkın İsyanı, İsyanın Ahlâkı*”, Hece Aylık Edebiyat Dergisi Nurettin Topçu Özel Sayısı, Sayı 109, Ankara 2006, s. 48-52.
- Sılay, Mehmet, “*Nurettin Topçu'nun İdeali*”, Hece Aylık Edebiyat Dergisi Nurettin Topçu Özel Sayısı, Sayı 109, Ankara 2006, s.396-400.
- Şahin, Mustafa, “*Evet İsyân Ahlâkı ya da Merd-i Mümin'in İsyanı*”, Hece Aylık Edebiyat Dergisi Nurettin Topçu Özel Sayısı, Sayı 109, Ankara 2006, s.68-75.
- Topçu, Nurettin, *Ahlâk Nizamı*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1999.
- Topçu, Nurettin, *Türkiye'nin Maarif Davası*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1998.
- Topçu, Nurettin, *Yarınki Türkiye*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1999.
- Tosun, Necip, “*Nurettin Topçu ve Sezai Karakoç'ta Mevlana, Yunus Emre, Mehmet Akif Algısı ve Karşılaştırması*”, Hece Aylık Edebiyat Dergisi Nurettin Topçu Özel Sayısı, Sayı 109, Ankara 2006, s.200-209.